

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis
nefndasvið@althingi.is

Reykjavík 11. mars 2021

Efni: 178. mál frá nefndasviði Alþingis

Borist hefur til umsagnar tillaga til þingsályktunar um fullan aðskilnað ríkis og kirkju og nýja heildarlöggjöf um starfsemi trú- og lífsskoðunarfélaga.

Tillagan var áður lögð fram á 150. löggjafarþingi (128. mál) og er nú lögð fram í óbreyttri mynd en með uppfærðri tölfræði í greinargerð.

Umsögn frá biskup Íslands dags. 4. nóvember 2019 var af því tilefni send nefndasviði Alþingis.

Hún fylgir hér sem umsögn við 178. mál á 151. löggjafarþingi að því viðbættu að biskup, Íslands, víguslubiskupar, prestar, prófastar og annað starfsfólk þjóðkirkjunnar teljast frá 1. janúar 2020 ekki lengur vera opinberir starfsmenn og þiggja ekki laun úr ríkissjóði.

Virðingarfyllst,

Ásta Guðrún Beck, lögfr.

Nefndasvið Alþingis, nefndasvid@althingi.is

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um fullan aðskilnað ríkis og kirkju og nýja heildarlöggjöf um starfsemi trú- og lífsskoðunarfélaga á þingskjali 128 - 128. mál.

Sendandi: Kirkjuráð/biskup Íslands

Flutningsmenn: Jón Steindór Valdimarsson, Hanna Katrín Friðriksson, Þorgerður K. Gunnarsdóttir, Þorsteinn Víghundsson, Andrés Ingi Jónsson, Björn Leví Gunnarsson, Helga Vala Helgadóttir, Helgi Hrafn Gunnarsson, Guðmundur Andri Thorsson, Steinn Þóra Árnadóttir, Guðjón S. Brjánnson.

Reykjavík 4. 11. 2019

Með tillögu til þingsályktunar um fullan aðskilnað ríkis og kirkju og nýja heildarlöggjöf um starfsemi trú- og lífsskoðunarfélaga er í raun lagt til að ríkið haldi sig ekki við opinber trúarbrögð. Það kann að teljast eðlilegt í því fjölmenningsarsamfélagi sem orðið er hér á landi. Hins vegar má minna á að kristin gildi eru í hávegum höfð í lagasetningu og lífsviðhorfi sem birtist í stofnunum þjóðfélagsins. Það hefur reynst þjóðinni farsælt hingað til og vonandi verður ekki breyting þar á.

Með kirkjujarðasamkomulaginu sem fulltrúar samningarnefndar ríkis og kirkju undirrituðu 10. janúar 1997 varð viss aðskilnaður milli ríkis og kirkju. Frá og með samkomulaginu og lögum um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar nr. 78/1997 eru málefni þjóðkirkjunnar að mestu leyti á hennar hendi sem og öll innri mál kirkjunnar. Með viðbótarsamkomulaginu sem undirritað var af þremur ráðherrum ríkisstjórnarinnar og 2 fulltrúum þjóðkirkjunnar þann 6. september 2019 er gengið enn lengra í átt að sjálfstæði kirkjunnar og verða prestar kirkjunnar ekki embættismenn ríkisins frá og með næstu áramótum. Ákvæði stjórnarskrárinnar í 62. grein um stuðning og vernd ríkisvaldsins gagnvart þjóðkirkjunni og samkomulagið frá 1997 eru þau atriði sem tengja saman ríki og kirkju. Þessi tvö atriði hanga þó ekki saman. Þó stjórnarskráákvæðið falli niður getur samkomulagið haldið sér og þó samkomulaginu verði rift getur stjórnarskráákvæðið haldið sér. Minnt skal á að í skoðanakönnun á meðal þjóðarinnar um atriði í nýrri stjórnarskrá, sem fram fór þann 20. október 2012 samþykkti meirihluti þeirra sem kusu að ákvæðið um stuðning og vernd ríkisvaldsins gagnvart þjóðkirkjunni héldi sér í stjórnarskránni. Í 62. greininni eru engin fyrirmæli um hvernig stuðningnum og verndinni skuli háttáð, heldur einungis að sú skylda sé til staðar.

62. grein stjórnarskrárinnar tryggir þjóðkirkjunni sérstöðu og þar með skyldur umfram önnur trú- og lífsskoðunarfélög. Þegnum landsins eru tryggð réttindi til að stofna trúfélög og iðka trú sína eða standa utan trúfélaga (gr. 63-65). Þau sjálfsgöðu mannréttindi eru tryggð í stjórnarskránni.

Samkvæmt niðurstöðum alþjóðlegra og fjölþjóðlegra mannréttindadóma sem Ísland á aðild að er ekki talið að þjóðkirkjufyrirkomulagið stangist á við alþjóðlega mannréttindasamninga sem

fullgiltir hafa verið af Íslands hálfu. Af því að dæma stangast Þjóðkirkjufyrirkomulagið hvorki á við trúfrelsisákvæði íslensku stjórnarskrárinnar né ákvæði hennar um bann við allri mismunun sem ekki byggir á málefnalegum forsendum.

Þegar norsku stjórnarskránni var breytt árið 2012 var ákveðið að sambærilegt ákvæði um stuðning og vernd ríkisins gagnvart Þjóðkirkjunni væri í hinni nýju stjórnarskrá eins og þeirri sem áður var. Kirkjuleg yfirvöld í Noregi skipa nú biskupa og presta en ekki kirkjumálaráðherra eins og áður var. Sú breyting var gerð hér á landi í byrjun þessarar aldar en forseti Íslands skipar þó enn biskupa landsins.

Fram til ársins 2012 var lútersk kristni opinber trúarbrögð í Noregi og kirkjumálaráðherrann varð að tilheyra Þjóðkirkjunni. Svo er ekki lengur. Engin opinber trúarbrögð eru í landinu þó svo ákvæðið haldi sér og norska kirkjan sé enn Þjóðkirkja. Biskupsstofu/kirkjuráði hugnast að sú skipan verði áfram hér á landi eins og í Noregi enda skipar/á Þjóðkirkjan stóran sess í hugum meirihluta íslensku þjóðarinnar. Í Noregi er til meðferðar tillaga um að fella niður lög um Þjóðkirkjuna og sameina í ein löggjöf ákvæði um öll trú- og lífsskoðunarfélög, eins og lagt er til að nú verði skoðað.

Þjónusta kirkjunnar þjóna sem byggð er á kristnum grunni nær til alls landsins. Þjóðkirkjan sinnir lögboðnum verkefnum og skyldum sem önnur trú- og lífsskoðunarfélög gera ekki. Í greinargerð með tillögunni er gert ráð fyrir að skoðað verði hvort önnur trú- og lífsskoðunarfélög taki að sér sambærileg samfélagsleg verkefni og Þjóðkirkjan sinnir nú. Í því sambandi skal minnt á að prestar kirkjunnar eru háskólamenntaðir fagaðilar, sem kandídatar og magisterar í guðfræði. Margir eru einnig með viðbótarmenntun í sálgæslu eða í öðrum fögum. Menntun þeirra og reynsla nýtist því vel til þjónustu í almannabágu.

Trú- og lífsskoðunarfélög njóta greiðslu sóknargjalda eins og Þjóðkirkjan. Fjárhagsleg sérstaða Þjóðkirkjunnar gagnvart öðrum trú- og lífsskoðunarfélögum liggur í samningnum frá 1997. Það er þó ekki svo að kirkjan hafi ekkert lagt til ríkisins við gerð þessa samnings. Þær kirkjujarðir sem hún afhenti ríkinu árið 1907 voru um fjórðungur allra jarða landsins á þeim tíma. Í skýrslu sem unnin var fyrir kirkjuþing um rekstur og fjármál Þjóðkirkjunnar kemur fram að „með grófri nálgun má segja að í dag sé ríkið að greiða leigu sem nemur 5 aukum á fermetra af því landi sem það fékk á sínum tíma.“

Þar sem ríkið hefur fengið svo mikið af eignasafni kirkjunnar er ljóst að þrátt fyrir að vera stærsta trúfélag landsins hefur kirkjan ekki fjárhagslegt bolmagn til að sinna hlutverki sínu sem boðberi kristinnar trúar í orði og verki. Systurkirkjur okkar á Norðurlöndunum hafa ekki afhent eignasafn sitt öðrum aðilum og geta því staðið undir launum og rekstri af ávöxtun þess. Reyndar er það svo að Þjóðkirkjan er samheiti yfir sóknirnar í landinu. Þær reka sig sjálfar með sóknargjöldunum sem ríkið innheimtir nú í gegnum skatta landsmanna og deilir til sóknanna eftir fjölda sóknarbarna í hverri sókn eins og gert er gagnvart öðrum trú- og lífsskoðunarfélögum. Þjóðkirkjan er því ekki bara eitthvað eitt. Hún er hreyfing þess fólks sem hana mynda og kennitölurnar eru nokkur hundruð. Þetta sama fólk hefur byggt kirkjurnar og eru margar þeirra friðaðar eða friðlýstar. Fólkið í landinu varðveitt og sinnir þeim menningarminjum sem kirkjurnar eru og gerir það m.a. með sóknargjöldunum sem hafa sætt miklum niðurskurði undanfarin mörg ár.

Biskupsstofa/Biskup/Kirkjuráð leggur áherslu á að komi fram frumvörp um fullan, lagalegan og fjárhagslegan aðskilnað ríkis og kirkju verði ofangreind atriði höfð að leiðarljósi. Samfylgd kirkju og þjóðar hefur verið farsæl um aldir og kirkjunnar fólk, bæði leikið og lært er og verður ávallt til þjónustu reiðubúið þjóðinni til heilla.

Að viðhalda tengslum kirkjunnar við ríkisvaldið er í sjálfu sér ekki forgangsmál kirkjunnar. Skyldur kirkjunnar liggja fyrst og fremst í því að rækta og viðhalda tengslunum við þjóðina.

Virðingarfyllst,

A handwritten signature in blue ink, reading "Agnes M. Sigurðardóttir". The signature is fluid and cursive, with the first name "Agnes" being the most prominent part.

Agnes M. Sigurðardóttir,
biskup Íslands.